

ЛІНГВОДИДАКТИКА

УДК 373.5.091.33.016 : 811.161.2(075.3)

Н. В. Нікуліна

ПРОЄКЦІЯ БІНАРНИХ ЗАНЯТЬ З ГАЛУЗЕВОГО ТЕРМІНОЗНАВСТВА: МІЖПРЕДМЕТНА КОЛАБОРАЦІЯ ВИКЛАДАЧІВ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН

У пропонованій статті репрезентовано методичні напрацювання для викладання галузевого термінознавства в курсі «Українська мова (за професійним спрямуванням)», вказано на особливості й специфіку навчальних занять, що на сучасному етапі не можливі без використання новітніх технологій як інструмента вдосконалення й оптимізації навчального процесу. Застосування бінарних технік під час викладання мовних дисциплін активізує інтерес здобувачів вищої освіти до обраного фаху, підсилює мотивацію до навчання, урізноманітнює навчальні заняття.

Ключові слова: бінарні заняття, міжпредметна колаборація, термінна лексика, українське термінознавство.

Nikulina, N. Projection of Binary Classes in Industry Terminology: Interdisciplinary Collaboration of Language Disciplines Teachers. *The proposed article presents methodological developments for teaching industry terminology in the course "Ukrainian language (by professional direction)", indicates the features and specifics of classes, which at the present stage are not possible without the use of the latest technologies as a tool for improving and optimising the educational process. The use of binary techniques when teaching language disciplines is currently relevant, because it activates the interest of higher education students in the chosen specialty, strengthens motivation for learning, and diversifies classes.*

Our scientific research aims to provide information about the possibilities of using binary techniques when teaching language disciplines. Among the main tasks of the study are the following: 1) to consider the theoretical aspects of the concept of "binary classes"; 2) to analyse the technical features and details of binary classes, the advantages and problematic aspects of the use of interdisciplinary collaboration among language disciplines teachers.

The features and advantages of binary classes are determined. They include deepening knowledge (due to different approaches to the topic students gain a broader understanding of the material); developing critical thinking (students learn to analyze information from various viewpoints); improving motivation for learning

(interactivity and novelty of the format increase interest in the subject); acquiring soft skills and preparation for real life.

The problematic aspects and specific challenges of implementing binary classes are also indicated, in particular: the need for careful planning (the programs of two disciplines should be coordinated and a joint lesson plan developed), financial complexity (involving two teachers or specialists can be resource-intensive); coordination in software (teachers should cooperate to avoid duplication of material or contradictions).

Keywords: *binary classes, interdisciplinary collaboration, terminological vocabulary, Ukrainian terminology studies.*

Вступ

Навчальні заняття з вивчення українського термінознавства є важливим складником дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» й обов'язковим компонентом циклу професійної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». Мета навчального курсу полягає у формуванні системи знань про норми сучасної літературної мови як основи культури усного й писемного ділового мовлення фахівців, однак ключовим визначаємо передусім набуття практичних навичок використання в мовленні наукової та фахової термінології, вироблення вмінь створювати та відтворювати усні й писемні мовленнєві жанри професійного спілкування державною мовою України.

У сучасному глобалізаційному світі новітніх технологій мовно-термінологійні знання можна продукувати не тільки традиційними способами й формами організації навчальних занять, а й через застосування міжпредметної колаборації бінарних технік і предметно-мовного інтегрованого навчання.

Методи дослідження

Під час дослідження послуговувалися такими загальнонауковими методами: аналіз і синтез, описовий метод, порівняння й зіставлення, моделювання, гіпотетико-дедуктивний, функціональний, метод педагогічного спостереження й соціологічний метод незалежних характеристик.

Виклад основного матеріалу

Актуальність вивчення здобувачами вищої освіти фахової термінології не викликає заперечень ані в науково-мовознавчій спільноті, ані в науково-педагогічних фахівців від технічних наук. Національна

термінологія — важливий складник соціального адаптування молодого фахівця, вона ще й має беззаперечний вплив на загальномовну освіченість студента як громадянина України, є вагомою часткою необхідної інформації користувача мови, згодом (через навчальний процес) стає для студента основою його професійних навичок на рівні фахової комунікації, що дає змогу організовувати висловлювання, яке оптимально розв'язує комунікативне завдання в межах спеціалізації. Тому в сучасній лінгводидактиці з методичною наполегливістю обговорюється питання про надання не просто професійних знань студентам технічних ЗВО, а саме мовно-професійних, тобто йдеться про мовну компетенцію в обраній молодого людиною професії.

Метою нашої наукової розвідки є прагнення поінформувати про можливість застосування бінарних технік під час викладання мовних дисциплін, що уможливорює активізацію інтересу до пізнання студентами обраного фаху, а професорсько-викладацькому складу допомагає покращити зміст навчальних курсів і методику викладання.

Серед основних *завдань дослідження* є такі: 1) розглянути теоретичні аспекти поняття «бінарні заняття»; 2) заналізувати технічні особливості й деталі бінарних занять, переваги і проблемні моменти застосування міжпредметної колаборації викладачів мовних дисциплін.

Опрацювавши низку наукових розвідок за вказаною тематикою, можемо констатувати, що в поле зору українських педагогів вивчення основ термінознавства потрапляло неодноразово. Науковці-термінологи Л. А. Васенко, З. Й. Куньч, М. П. Кушлаба, Н. П. Литвиненко, О. Г. Михайлова, Г. В. Наконечна, Л. О. Симоненко, В. Ф. Сухопара, Ю. В. Теглівець та ін. багато уваги приділяли засвоєнню здобувачами вищої освіти української наукової термінології, на що вказує у своєму дослідженні І. М. Кочан: «Термінознавство вже давно ввійшло в навчальний процес вищої школи. Його викладають як у нормативних курсах української мови за фаховим спрямуванням, так і на спеціальних спецкурсах як дисципліну за вибором студента. Термінологічна підготовка майбутніх фахівців сприяє їхньому заглибленню у свою професію, виробляє в них уміння і навички правильно послуговуватися спеціальною лексикою» (Кочан, 2016: 23).

У Харківському національному автомобільно-дорожньому університеті практика ознайомлення студентів з утвердженням

українського термінознавства, термінографії й галузевих терміносистем (зокрема автомобільної та дорожньо-будівельної) введена на новий рівень викладання, бо є основою навчального курсу за вибором студента «Автомобільно-дорожнє термінознавство». Програмними результатами навчання в цьому навчальному курсі є розуміння основних етапів розвитку галузевих терміносистем і термінознавства в Україні; ознайомлення з історичними традиціями розвитку термінознавства; уміння виявляти лексико-семантичні особливості термінів української мови; вивчення основних моделей українського термінотворення й терміновжитку; здатність розрізняти особливості різних термінологійних жанрів; уміння добирати матеріал для наукового, навчального, термінографічного текстів; здатність формувати науковий, науково-популярний, навчальний, лексикографічний тексти; вміння виступати перед аудиторією, дотримуючись норм терміновживання та вимог наукового стилю.

Кількість здобувачів вищої школи, які обирають предмет «Автомобільно-дорожнє термінознавство», щороку більшає (2022/2023 навчальний рік — 50 студентів, 2023/2024 навчальний рік — 76 студентів, 2024/2025 навчальний рік — 88 студентів). Однак тут варто зауважити, що вказаний навчальний курс як поглиблений з галузевого термінознавства пропонується студентам уже після вивчення обов'язкової навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», де побіжно розглядаються основні поняття термінознавства й термінологічна норма.

Вивчення української мови (за професійним спрямуванням) передбачає опанування спеціалізованої термінології та навичок ділового спілкування в різних професійних сферах, вивчення особливостей фахової комунікації передусім державною – українською мовою. На таких заняттях студенти вчать вільно користуватися спеціальними джерелами, зокрема довідковими чи термінографічними; застосовувати фахову термінологію в різних ситуаціях професійного спілкування; давати розгорнуті відповіді на питання дискусійного та підсумкового характеру, принаймні двома мовами; редагувати та перекладати фахові тексти, використовувати нормативні мовні конструкції (сталі словосполучення, зразки прийоменникового керування та інші синтаксичні моделі); готувати самостійні інформаційні повідомлення.

Власне на доцільності вироблення навичок саме фахового мовлення на основі опрацювання навчально-наукових і навчально-технічних текстів акцентує увагу й науковець З. Й. Куньч, зазначаючи, що «вивчення терміної лексики під час підготовки майбутніх інженерів передбачає копітку роботу під керівництвом ерудованого викладача-філолога. Саме він володіє всією повнотою інформації щодо означеної проблематики, оскільки всі ці аспекти аналізу термінознавчих досліджень нерозривно взаємопов'язані й мають певні напрацювання і в українському, і в зарубіжному науковому дискурсі. Отож вивчення терміної лексики на заняттях з «Української мови (за професійним спрямуванням)» потребує значного залучення сучасної наукової літератури, глибокого осмислення різних методик та вимагає комплексного підходу й системної роботи зі студентами» (Куньч, 2022:179).

В умовах сьогодення традиційні методики надання мовних знань студентам вищих технічних закладів освіти доповнюються новітніми технологіями й апробаціями нових ефективних форм навчання. Ми зацікавилися впровадженням методики CLIL — «Content and Language Integrated Learning» (ІНФЗІМ — «Інтегроване навчання фахового змісту та іноземної мови»), що поєднує вивчення мовних дисциплін із професійними дисциплінами. Науковці Н. А. Тарасенкова, І. А. Акуленко, І. М. Куліш, І. В. Некоз провели соціологічне опитування про ставлення викладачів вітчизняної вищої школи до окремих аспектів ІНФЗІМ. Результати проведеного опитування свідчать про те, що з опитаних викладачів 63.6% вважають доцільним ІНФЗІМ в рамках освітнього процесу вищої школи, при цьому 12.3% учасників опитування висловилися негативно з цього приводу, а 24.1% респондентів мають сумніви в доцільності запровадження такого підходу. Третина респондентів (32.1%) вважають, що ІНФЗІМ у вищій школі варто зреалізувати в навчанні кількох навчальних дисциплін; 25.2% вважають, що його варто застосовувати лише до вивчення окремої теми фахової дисципліни, а 23.9% — однієї фахової дисципліни, 15.7% — окремого модуля фахової дисципліни. До необхідних умов для ІНФЗІМ 63.4% учасників опитування зараховують співпрацю викладача відповідної фахової дисципліни та викладача іноземної мови (Тарасенкова, 2021).

Методика CLIL — «Content and Language Integrated Learning» має багато спільного з бінарними заняттями, що в науково-педагогічній літературі визначаються як: 1) сукупність різних педагогічних технологій; 2) різновид інтегрованого заняття; 3) нестандартна форма навчання для реалізації міжпредметних зв'язків; 4) тип занять, що одночасно поєднує в собі навчання кількох дисциплін під час вивчення одного поняття; 5) інтерактивний метод навчальних педагогічних технологій в освітньому процесі; 6) творчість двох педагогів, що перетворюється на творчий процес здобувачів освіти (Калініна & Климович, 2024).

Бінарні заняття в закладах вищої освіти – це формат навчання, що має на меті поєднати викладання двох дисциплін або участь двох викладачів у проведенні одного заняття. Такий підхід дозволяє створювати міждисциплінарний контекст, підвищувати якість навчання та розвивати у студентів системне мислення. У нашому дослідженні ми розуміємо бінарні заняття як міждисциплінарний різновид навчання фаховій термінології й міжпредметну колаборацію (співпрацю), причому обрії такої технології можна розширити до трьох викладачів-предметників. Наприклад, студенти технічної спеціальності 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» галузеву термінологію автомобільної електроніки можуть вивчати одночасно й українською, й англійською мовами, адже названі мовні дисципліни мають навіть схожість назв — «Українська мова (за професійним спрямуванням)» і «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)». Навчально-методичне забезпечення дисциплін, зокрема навчальні програми й силабуси, безперечно, за темами занять не є однаковими, однак, наприклад, заняття №8 з дисципліни «Іноземна (англійська) мова (за професійним спрямуванням)» має завдання на професійно-орієнтоване читання та спілкування про проблеми, пов'язані з упровадженням електричних автомобілів і гібридних автомобілів (Саєнко, 2023). У курсі «Українська мова (за професійним спрямуванням)» є практичне заняття «Основні способи терміноворення. Використання чужомовних запозичень для найменування понять автомобільної електроніки». До речі, було б ще дуже позитивним, щоб до таких практичних занять могли залучатися в окремих випадках викладачі фахових дисциплін випускових кафедр, що посприяло б заодно і професійному розвитку студентів.

Зупинимося на особливостях таких бінарних занять, якими є *міждисциплінарність* (поєднання знань із різних галузей дозволяє студентам краще зрозуміти взаємозв'язки між предметами), *інтерактивність* (педагоги можуть використовувати різні методи навчання, включно з дискусіями, кейс-методами, ігровими й симулятивними технологіями); *синергія досвіду* (викладачі можуть доповнювати один одного, демонструючи різні підходи до виконання мовно-професійних завдань); *практична спрямованість* (часто такі заняття залучають практиків із реального сектору, що дозволяє студентам побачити застосування теоретичних знань на практиці).

Переваги бінарних занять полягають у *поглибленні знань* (завдяки різним підходам до теми студенти отримують ширше розуміння матеріалу); у *розвитку критичного мислення* (студенти навчаються аналізувати інформацію з різних точок зору); у *покращенні мотивації до навчання* (інтерактивність і новизна формату підвищують інтерес до навчальних предметів); у *набутті soft skills і підготовці до реального життя* (студенти бачать, як знання з різних галузей інтегруються для розв'язання складних проблем).

Однак слід вказати і на проблемні моменти й певні виклики впровадження бінарних технологій, ними є *необхідність ретельного планування* (слід узгодити програми двох дисциплін і розробити спільний план бінарного навчального заняття), *фінансова складність* (залучення двох викладачів або спеціалістів може бути ресурсно затратним); *координація в програмному забезпеченні* (викладачі повинні тісно співпрацювати, щоб уникнути дублювання матеріалу чи вияву певних суперечностей).

Міжпредметна колаборація у вигляді бінарних технологій або ж предметно-мовне інтегроване навчання може мати різні вияви співпраці з колегами. Застосування бінарних занять практичного характеру на сьогодні можна вважати найперспективнішим методом викладання у вищій школі, адже уможливорює інтеграцію окремих курсів навчальних дисциплін, спонукає здобувачів обирати й обґрунтовувати шляхи виконання поставлених завдань, змушує здобувачів бути креативними, брати активну участь у процесі заняття, стимулює колег-предметників до розробки власних методик навчання із адаптацією до конкретних дисциплін та психологічних особливостей аудиторії.

Висновки

Отже, бінарні заняття є ефективним інструментом для розвитку міждисциплінарного мислення в студентів, сприяють їх професійному зростанню та підвищують якість освіти. Проте для їх успішного впровадження потрібне ретельне планування та координація між викладачами. Залучення до навчальних занять з «Української мови (за професійним спрямуванням)» колег від кафедри іноземних мов, коли термінологія фаху розглядається двома мовами, є, на нашу думку, надзвичайно перспективною технологією отримання мовних знань у технічних закладах вищої освіти, а долучення до таких занять колег з технічних кафедр є ефективним інструментом для розвитку міждисциплінарного мислення у студентів, сприяють їх професійному зростанню та підвищують якість освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Калініна, Л. В.** & **Климович, Ю. Ю.** (2024). Бінарні заняття як ефективна форма розвитку цілісного сприйняття професії майбутніми вчителями іноземної мови. *Педагогічні науки: теорія та практика*, 1, 50–57. 2. **Кочан, І. М.** (2016) *Посібники з термінознавства й навчальний процес. Вісник Національного ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*, 842, 18–23. 3. **Куньч, З. Й.** (2022). Найважливіші аспекти вивчення терміної лексики зі студентами інженерно-технічних спеціальностей. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*, 1, 175–183. 4. **Саєнко, Н. В.** (2023). *English For Automotive Engineers*: навч. посіб. з англ. мови для студентів автомобілів спец. Харків : ХНАДУ. 5. **Тарасенкова, Н. А.** (2021) Інтегроване навчання фахового змісту й іноземної мови: аналіз ціннісного ставлення викладачів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 201, 32–35.

REFERENCES

1. **Kalinina, L. V.** & **Klymovych, Yu. Iu.** (2024). Binary zaniattia yak efektyvna forma rozvytku tsilisnogo spryiniattia profesii maibutnimy vchyteliamy inozemnoi movy [Binary Classes as an Effective Form of Developing a Holistic Perception of the Profession by Future Foreign Language Teachers]. *Pedahohichni nauky: teoriia ta praktyka – Pedagogical sciences: Theory And Practice*, 1, 50–57 [in Ukrainian]. 2. **Kochan, I. M.** (2016). Posibnyky z terminoznavstva y navchalnyi protses [Terminology Manuals and the Learning Process]. *Visnyk Nats. un-tu «Lvivska politehnika». Serii «Problemy ukrainskoi terminolohii» – Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series “Problems of Ukrainian terminology”*, 842, 18–23 [in Ukrainian]. 3. **Kunch, Z. I.** (2022) Naivazhlyvishi aspekty vyvchennia terminnoi leksyky zi studentamy inzhenerno-tekhnichnykh spetsialnostei [The Most Important Aspects of Studying Term Vocabulary with Engineering Students]. *Visnyk universytetu imeni Alfreda Nobelia. Serii «Filolohichni nauky»*, 1 (23), 175–183 [in Ukrainian]. 4. **Saienko, N. V.** (2023) *English For Automotive Engineers*: navch. posib. z anhll. movy dlia

stud. avtomobil. spets. Kharkiv: KhNADU [in Ukrainian]. 5. **Tarasenkova, N. A.** (2021). Intehrovane navchannia fakhovoho zmistu y inozemnoi movy: analiz tsinnisnoho stavlennia vykladachiv [Integrated Teaching of Professional Content and a Foreign Language: Analysis of Teachers' Value Attitudes]. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohichni nauky – Scientific papers. Series: Pedahohichni nauky*, 201, 32–35 [in Ukrainian].

Нікуліна Неля Василівна – кандидат філологічних наук, магістр педагогіки вищої школи, доцент, завідувач кафедри українознавства; Харківський національний автомобільно-дорожній університет; вул. Ярослава Мудрого, 25, м. Харків, 61002, Україна.

E-mail: nykulina@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0001-7832-7407>

Nikulina, Nelia Vasylivna – Candidate of Philological Sciences (Ph.D.), Master in Pedagogy of Higher School, Docent, Head of the Ukrainian Studies Department; Kharkiv National Automobile and Highway University; 25 Jaroslava Mudroho Str., Kharkiv, 61002, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 26 березня 2025 року

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Нікуліна Н. В. Проекція бінарних занять з галузевого термінознавства: міжпредметна колаборація викладачів мовних дисциплін. *Лінгвістичні дослідження*: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди / гол. ред. Н. В. Піддубна. Харків, 2025. Вип. 62. С. 192–200. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2025.62.16>

APA: Нікуліна, Н. В. (2025). Проекція бінарних занять з галузевого термінознавства: міжпредметна колаборація викладачів мовних дисциплін. *Лінгвістичні дослідження*, 62, 192–200. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2025.62.16>